

Babek, Düşüncesi ve mücadelesi;

Mazdekçiliğin bir devamı olan Hürremizm hareketinin gücünün zirvesine ulaşması Babek döneminde gerçekleşmiştir. Babek bazı kaynaklara göre;Zerdüştî bir Kürt olan Abdullah ile Azeri olan Matar'ın oğludur. Babası köylerde gezerek kandil yağı satmaktadır. Matar adı Friglerde doğurganlık ve bereket tanrıçasının adı olup anne anlamına da gelmektedir. Babek'in anne ve babasına dair bilgiler onun iddia edildiği gibi ne sadece Kürt, ne Azeri olduğunu göstermesi açısından bir önem taşımakla beraber, öncülüğünü yapacağı Hürremi harekette milliyetlerin fazla bir öneminin olmadığını da belirtmek gerekir. Azeri halkı daha sonra Babek direnişini kendi uluslaşmasının temeli yapmıştır; burada belirtmeliyiz ki, dönemin Azerbeycanında yaşayanlar Türk Azerileri değildi. Türklerin Azerbeycana gelişi Babek isyanından sonrasına rastlamaktadır. İsmi Aderbeycandır ve ateş ülkesi anlamına gelmektedir. Kürtler ise Babek'i taşıdığı Zerdüştî-Mazdeki karakter ve direnişçiliğiyle sahiplenmişlerdir. Bölge halklarının bu tarz sahiplenmeleri ve kendilerinden saymaları Babek'in taşıdığı toplumcu, özgürlükçü ruhtan kaynaklanmaktadır. Özcesi o dönemin yoksul köylü hareketinin destanını Babek yazmıştır.

Babek Savaşları, tarihsel olarak en az Kadisiye savaşı kadar önemlidir. Özellikle erken dönem Kürt tarihi, Arap yayılcılığı tarihi, Türklerin Müslümanlaşarak Ön Asya ve Anadolu'ya yerleşmeleri açısından bilinmesi, araştırılması, incelenmesi gereken son derece önemli bir olgudur Babek.

İslam'ı yayma adı altında gelişen Arap yayılcılığına karşı tarihte en güçlü direniş Abbasiler döneminde Babek (795-838) önderliğinde gelişti. Zalim Emevi iktidarının yıkılmasında çok büyük rolü olan Kürt Ebu Müslim'in torunu olduğu söylenen Babek karşısında orduları defalarca Kürdistan dağlarında bozguna uğrayan, tutunamayan Abbasi iktidarı, artık kurumaya başlayan Orta Asya stepnelerinden paralı asker olarak getirdikleri Türklerden kurdukları orduların desteğinde Babek'e saldırdı. Neticede Ermeni bir keşişin tuzağına düşerek esir edilir ve 4 Ocak 838 tarihinde Samarra şehrine getirilerek, Halife Mu'tasım'ın gözleri önünde kol ve bacakları kesilmek suretiyle işkence ile idam edilir.

Babek önderliğinde Arap işgalcilerine, fetihçilere direnenler sadece Hürremiler değildi. Bu topraklarda yaşayan birçok eski din ve tarikatlara mensup milletlerin yanı sıra Arapların

zulmünden kaçan Müslümanlar da bu direnişte yerlerini almıştı.

Babek'in yenilgisi, bu topraklarda, özellikle Kürdistan'da, yine günümüzde Azerbaycan olarak bilinen topraklarda yaşayan halkların soykırımdan geçirildiği, göçertildiği, yoğun bir nüfus hareketliliğinin yaşandığı bir dönem oldu. En önemlisi de Türklere Ön Asya ve Ortadoğu sahası açılmış oldu.

Anlaşılan o ki Azerbaycan Türkleri arasında yakın dönemlerde Babek'in milliyeti hakkında önemli tartışmalar olmuş. Bunlardan bir tanesi gazeteci Keramet Büyükçöl'ün araştırmacı yazar ve şair Guntay Gençalp ile yaptığı röportajdır.

Babek'in babası Savalan dağında soyguncuların saldırısında öldürülünce, annesi başkalarına sütanneliği yaparak geçimlerini sağlar ve Babek'i bu sayede büyütür. Babek on yaşından sonra annesinden ayrılarak Tebriz bölgesinde çobanlık yapar ve sekiz yıl sonra köyüne, annesinin yanına döner. Mimed bölgesindeki Bilalabad köyünde yaşamaktadırlar. Bu sıralarda Hürremiler tekrar tarih sahnesine çıkmışlardır.

808 yılında Azerbaycan'ın Bezz bölgesinde bir isyan başlatmış olan Hürremi hareketin başında Cavidan bin Sehl bulunmaktadır. Rivayete göre bir gün yoğun kar yağışı nedeniyle Cavidan ve adamları bu köye sığınır. Köyün ileri gelenlerinden ilgi ve hürmet görmeyince Matar'ın evine konuk olurlar. Matar ve oğlu Babek misafirlerini büyük bir saygıyla karşılar ve gerekli alakayı gösterirler. Burada Babek'in zekâsı ve İran dilini öğrenmiş olması Cavidan'ın dikkatini çeker ve neticede kendilerine katılmasını ister. Böylece Cavidan Babek'i Bezz dağındaki karargâhına götürür ve hocalığını yaparak yetiştirir.

Bir devlet modeli olarak İslam'ın kurucusu Hz. Muhammed'in ölümü ile başlayan İslam karşıtı ayaklanmaların en önemlisi Hürremiyye ayaklanması ve ayaklanmanın önderi Babek'tir. Bu hareketin, İslam devlet modeline ilk karşı duruşu, önerdiği düzen ve devlet biçiminin Ortaçağ'ın aydınlanmasına çok büyük katkısı olduğu tartışmasız bir gerçektir. Kavimci Arap ordularına ve İslam İmparatorluğunun şeriatçı devlet yapısına karşı savaşmış, savaş konusunda ustalıklara sahip bir "gerilla" komutanıdır Babek.

İran'da Sasaniler devrinden beri takibata uğrayan Mazdek taraftarlarının Komünalist amaçlı hareketleri, İslam istilasından sonra da türlü adlar altında zuhur etti. **“Babek isyanı, İslam**

alemi için teşkil ettiği tehlike bakımından, bunların en ehemmiyetlisi addolunabilir. Onun (Babek'in) babası Median'lı, yağ satan bir kişi idi."

Babasız büyüyen ve çobanlık yapan Babek daha sonra Yezidi bir aile olan "Şabl ibn Mengi Ezdi'nin yanında 18 yaşına kadar kalmıştır. Cavidan adında, bölgede etkin olan bir kişi tarafından, hizmetçisi olarak alınarak Bezz dağında bulunan yerleşim alanına götürülmüştür.

Cavidan'ın ölümüyle birlikte, Cavidan'ın tüm ekonomik ve siyasi değerlerinin tek temsilcisi olan Babek, Mazdekçi yaşam tarzını yaygınlaştırmak amacı ile halkları Abbasi devletine karşı birlikte olmaya çağırılmış çok kısa zaman aralığında, büyük başarılar elde etmiştir. İslam Tarihçileri daha önce İslam karşıtı hareketler için ne söylemişlerse Babek için de aynısını tekrarlamışlardır.

Babek'in etnik yapısına ilişkin veri yok denecek düzeydedir. Ortaya koymuş olduğu felsefe, özlediği düzen, etrafına topladığı halklar mozaigi, etnik kişiliğini önemsiz hale getirmiştir. Çünkü Babek ezilen bölge halklarına ortak bir vatan, özgür bir gelecek vaat etmiştir. Babek'in çeyrek yüzyıl boyunca yaşattığı, özgür ve eşitlikçi devlet modeli, bölge halkları için önemli bir rehber işlevi görmüştür. Bundan sonraki tüm ayaklanmalar, yaşadıkları düzenin yeniden inşası için olmuştur.

Bazı araştırmacıların ısrarla ve Babek'in Azerbeycan bölgesinde ayaklanmasından dolayı onun Türk kökenli olduğunu söylerler. Kendisi de bir Azeri Türkü olan Güntay Gençalp bakın onlara nasıl cevap veriyor;

"Babek'in zamanında Azerbaycan'da Türk yoktu. Türkler Babek'in yenilgisinden sonra bu ülkeye yerleşmeye başladılar. Babek'i mağlub eden Orta Asya'dan getirilen paralı Türk savaşçılardı. Babek yenildikten sonra yerli ahaliyi katletmeye başladılar. Çünkü o zaman savaş kuralları böyleydi. Eli kılıç tutanı ya öldürdüler ya da esir olarak yakalayıp köle pazarında satarak altın kazandılar. Sonra Babek'i mağlub eden Türk ordularının askerleri kendilerine onlarca yerli kadın ve cariyeye aldılar. Çok güzel kızları Abbasi Halifesine ve vezirlerine gönderdiler, geride kalanlar da kendilerinin oldu. Yani Babek'in yenilgisinden sonra bu ülkede doğan Türklerin ataları Türk, anaları yerli milletlerdendir. Bu, Azerbaycan'a yerleşen ilk Türk dalgasıydı. Selçuklular zamanındaki ikinci dalga, Türk varlığını daha da güçlendirdi. Babek'in etnik mensubiyeti tam olarak belli değil, lakin o zaman bölgede Tat, Talış, Gilek, Kürd ve başka milletler yaşamışlar. Yani Babek'in etnik mensubiyeti Sasani ülkesinin halklarına ait olmuştur. Hatta Azerbaycan'da kurulan ilk Türk devleti Saciler de Babek'in yenilgisinden sonra meydana çıkmıştır. Saciler devleti Hürremileri mağlub eden Uşruseneli Türkler idi.

–Babek'in Türk olmadığını nasıl açıklanır? Hangi kaynakta yazılıyor ki, Babek Türk değil. Kaynak yoksa eğer, bunu hangi mantıkla diyorsunuz?

Güntay Gençalp: Babek'in Türk olmasına ait en önemli mantığı açıklayayım. Türkler, hiç bir zaman bir kaleye, dar bir mekana sığınarak devlet kurup mücadele yapmamışlar. Türk devletçilik formülü ve savaş şekli, yayılmacılık olmuştur. Büyük imparatorluklar kurmak için savaş yöntemi Türklere has olmuştur. Türk tarihinde bir kaleye sığınarak savunmaya geçmek olmamış, Türkler daima hücumcu metodu seçmişler. Kaleye sığınmak hücumu değil, savunmayı gösterir.”

Yine Gençalp; Ebu Hanife Dinaveri'nin “Exbar-ul Teval” kitabında Babek'in, Ebu Müslim Xorasani'nin kızı Fatime'nin torunu olduğunu yazdığını belirtiyor.

Hürremi Hareketi Ebu Müslim Horasani'nin ölümünden sonra 754 yılında ortaya çıktı. Ebu Müslim, Emevileri devirip, Abbasi devletinin kurulmasına yardımcı olsa da, Abbasiler tarafından öldürüldü. Bazıları Ebu Müslim'in ölümüne inanmadılar ve onun geri döneceğine inandılar. Onun geri dönüp ve Emevileri devirdiği gibi, bu defa da dünyayı adaletle dolduracağına inanırdılar. Bazıları da onun ölümüne inanıyor ve kızı Fatime'yi imam olarak kabul ediyorlardı. Onun kızını imam olarak kabul edenlere “Müslimiyye” veya “Fatimiyye” diyorlardı. Horasan'da Sünbad, Ebu Müslim'in intikamını almak için isyan etti. Ancak onun isyanı 70 gün sonra bastırıldı.

Hürremilikle Ebu Müslim arasında bağ kuranlar da var. Hürremi hareketi Mazdekilere yakın idi. Hürremiler, muhtelif fırkalara bölünmüşler. Ancak bütün fırkalar tenasühe (ruhun bedenden bedene geçmesine, reenkarnasyona) inanırdı. Hürremilerin kendilerine has imamları vardı. İhtilaf zamanı onlara müracaat ediyorlardı. Hürremi inancının esasında ışık ve karanlık durmaktadır. Kızılbaşlarda reenkarnasyona inanıyorlar. Aleviler de ihtilaflarını Pir huzurunda cemde toplumla yüzleşerek çözüyorlar.

Babek'in sağlam ve devrimci kişiliği içinde İslam tarihçileri istemeyerek de olsa **“O düşüncelerinde tavizsiz ve çok gururlu bir kişiliğe sahip idi.”**

sıfatını kullanmışlardır. Abbasilerce esir alınan oğlunun ve bir mektupla kendisine teslim olması için çağrıda bulunması karşısında

“O benim oğlum değilmiş, ona söyleyin bir gün özgür yaşaması, 40 yıl esir ve hakir olarak yaşamasından iyidir.”

dediği belirtilir. Abbasilerin altı düzenli ordusunu yenen Babek, kurmuş olduğu adil, özgürlükçü

devlet düzeni (ilkel-komünalist model) Abbasi devletinin sürekli baskısı ile karşılaşmıştır. Altı düzenli ordusu imha edilen İslam devletinin, Babek' i ve kurduğu düzeni nasıl yok edeceği hususlarında sürekli plan yapmasını zorlaştırmıştır.

Bütün tarihi bilgiler Babek'in karizmatik bir lider olduğunu gösterir. Babek'in emri yolunda ölmeye hazır olan yüz binler olmasaydı, o, dünyanın en büyük imparatorluğu ile savaşa girmezdi. Babek'den önce Hürremilik dağınık haldeydi. Babek kendi liderliği ile Hürremiliği bütünleştirdi ve bir inanç çatısı altında bölge halklarını İslam işgalciliğine karşı birleştirdi.

Babek'in ordularına karşı başarısız olan İslam devleti, Emeviler zamanında başlayan ancak kurumsallaşamayan ordu teşkilatına özel kuvvetler diyebileceğimiz maaşlı ve tarihte Hassa ordusu olarak anılan ve tamamen Orta Asya steplerinden getirilen Türklerden oluşan bir ordu kurarak Babek'i yenebilmişlerdir. Yirmi yıl süren savaş için tarihçiler İslam orduları tarafından yüz binlerce canın katledildiğini yazmışlardır. Afşin bir meydan muharebesinde sahte ricatla kaçmış ve Babek' tuzağa çekerek seksen binden fazla Babek askerini öldürmüştür. **" Bir halk kahramanı, özgür birleşik demokratik ve de eşit paylaşmaya dayanan bir devletin yaratıcısı, "ilkel-komünist gerilla"** olan Babek bir ihanet sonucu İslam'ın şeriatçı ellerine teslim edilir.

Babek - Hürremi hareketinin çeyrek asırlık direnişi;

Cavidan'ın ölümünden sonra eşi Hürrem, Babek'in sonradan Hürremdin olarak adlandırılacak hareketin başına geçmesini sağlamıştır. Hürremileri toplayıp Cavidan'ın vasiyeti olarak şu sözlerle hitap ettiği kayıtlara geçmiştir: *"Genç Babek, ölen Cavidan'ın kutsal ruhunu taşıyor. Babek bundan böyle topluluğun önderi olacak... Mazdek'in dinini yeniden ihya edecek. Babek sayesinde en düşkünümüz bile azizler gibi olacak, çaresizliğiniz son bulacak."*

Bunun üzerine Hürremiler Babek'i yeni liderleri olarak kabul etmiş ve kabul için daha önceki

liderlere yapıldığı gibi geleneksel kabul törenini gerçekleştirmişlerdir. Topluluğun geleneklerine göre de Cavidan'ın eşi Babek'le evlenmiştir.

Babek; hareketin güçlendirilmesi için gerekli tüm hazırlıkları yapar ve 816 yılında Bezz bölgesinde programının tebliğlerine başlar. Programı en sade haliyle eşitlikçi, ortakçı bir yaşam kurmaktır. Bu yaşamı korumak için bir nevi kurtarılmış alanlar yaratmanın mücadelesini başlatmıştır. Bunun üzerine Halife Memun ordusunu harekete geçirir. Bu ilk saldırıda Babek güçleri zorlanır ve geri çekilmek zorunda kalır. Erdebil ve Zencan arasındaki kaleleri ele geçer ve halkı katliamdan geçirilir. Bundan sonra Halife Memun Bağdat'a döner. Babek gücünü toplayınca Halifenin Hürremileri bitirme görevi verdiği Ermeniye ve Azerbaycan valisi Yahha İbn-Maaz'ı 820'de yenilgiye uğratar. Ardından gelen vali İsa İbn-Muhammed'de bir yıl sonra yenilince Ali İbn-Sadaka bu görevi üstlenir. O da yenilince Memun bu kez Ahmet İbn-Cüneyt'i gönderir. Fakat Babek bu valiyi yenilgiye uğrattığı gibi esir alınca korkudan bu bölgeye kimse vali olmak istemez. Halife rüşvet olarak Musul'u da vererek 826 yılında Muhammed İbn-Tusi'yi Babek'le savaşıma ikna edebilmiştir. Ancak Muhammed İbn-Tusi'nin sonu da farklı olmamış, hatta savaş meydanında canından olmuştur. Ondan sonra gelen Ali İbn-Hişam ise Babek'le savaşımayı göze alamayınca Halife ondan şüphelenmiş, Hürremilere katılabileceği korkusuyla 833'te Hişam'ı öldürmüştür.

Aynı yıl Hürremilerin başka bir kolu da Ali Mazdek öncülüğünde İsfahan'da ayaklanma başlatmış ve Babek'le birleşmek üzere Azerbaycan'a doğru ilerlemiştir. Bu sırada Halifenin orduları İshak İbn-İbrahim İbn Museb komutasında Hürremilere saldırır ve yaşanan çatışmalarda her iki taraf da ağır kayıplar verip yenişemezler. Hürremilerin Hamedan kolu zorlandığı için Bizans topraklarına geçmek durumunda kalır. Ali Mazdek ise on bin kişilik gücüyle İsfahan'a döner. 833 yılı zorlu savaşların yılı olsa da Halife Memun bir sonuç elde edemedi ölür. Yerine Mutasım geçer.

Halifenin görevlendirdiği valiler Hürremilerle savaşta kaynaklarını kendileri bulmak zorundaydı ve bu nedenle de valisi oldukları bölge halkını vergilerle eziyor, talan seferleriyle, katliamlarla halkı canından bezdiriyorlardı. Halk üzerindeki baskı arttıkça Babek'in saflarına katılım da artmıştır. Bölgede ezilen birçok halk bu isyana katılmış ve Halifeliği ciddi olarak sarsmıştır. Babek genellikle Bezz karargâhından savaşları yönetse de birçok savaşa bizzat katılmıştır.

Mutasım iktidara geldikten sonra 835'te Babek'e karşı sarayındaki devşirme Türk komutan Afşin'i hazırlar. Afşin Mısır'daki bir halk ayaklanmasını bastırmıştır. Halife öncekilerden farklı olarak her türlü maddi ihtiyacını ve sürekli takviyelerle asker desteğini karşılayıp Bezz üzerine gönderir.

Savaş birçok cephede yürür ve üç yıl boyunca sürer. Afşin orduları yenildikçe Halife destek gönderir ve en son Bezz kalesini kuşatmaya almayı başarırlar. Kuşatma karşısında Babek kent halkının savaş bölgesi dışına çıkması için anlaşma önerir. Afşin bunu reddedip üstelik Halifeden bir af belgesi isteyip ardından teslim olursa ancak o zaman bağışlanacağını söyler. Babek'in yanıtı kimsenin affına ihtiyacının olmadığı şeklinde olur ve bir yarma hareketiyle kuşatmayı aşırp Ermeni topraklarına doğru yol alır. Kaledeki halk –Müslümanlığı kabul edenler hariç-kılıçtan geçirilir.

Ermeni emirlerinden Sehl İbn-Sumbat, yanına sığınmış olan Babek'e ihanet eder. Babek Bizans topraklarına geçip gücünü toparlamak isterken onu oyalayıp bir komployla, yanındaki yoldaşlarıyla birlikte Abbasilere teslim eder.

“Benim Destanım Öyle Bir Destandır ki, Ne Babek’le Başlamıştır, Ne De Babek’le Bitecektir!”

Emevilerle başlayan imparatorluk serüveni İslamiyet'in kullanılarak bir yandan bölgenin Araplaştırılmasını, bir yandan kadim Mezopotamya ve Anadolu kültürlerinin yok edilmesini, öte yandan da iktidarların saray yaşamlarının zevk ü sefa içinde sürdürülmesini hedefliyordu. Emeviler Hz. Ali'nin katli üzerine kanlı iktidarlarını kurmuş ve Abbasi hanedanlığı bu kan üzerinden yükselen zenginlikleri ele geçirmişti. Buna karşı Hürremi isyan ruhu halkların özgürlük ifadesi olarak konumu ile zulmü temsil eden emevi İslamına ve sonrasında da Abbasi hanedenanı karşı toplumcu bir devrimcilik şeklinde kendisini göstermiştir.

Emevi saltanatını yıkan Eba Müslüm oldu. ***“Horasanda bir serrac oğlu meydana çıktı ve Horasan'ın devletsizlerinden nice kişiler ona uydular...”***

İslam'ın kavimci devletine karşı savaşta Ebu Müslim kara elbiseler giyerek, Kürt Acem, Türk ve Nabatiler'den bir ordu oluşturarak savaşmış (748), bu nedenledir ki bu hareket Karabayraklılar olarak da anılmıştır. Ancak yeni şeriat düzeni de, Ebu Müslim'i Abbasi Devleti'ni bir tür

"Dervişan Cumhuriyetine" dönüştürmesini hazmetmeyerek, bu devrimciyi katlederek aslına dönmüştür. Bu olay gelecekteki birçok ayaklanmanın başlangıcı da olacaktır.

İslam'ı kabul etmiş gibi görünen ancak korunma amaçlı takiyede bulunan halklar her an bir isyan için hazır beklemişlerdir. Bu gruplar içinde eski Aryan dinleri olan Mazdekizm, Zerdüştlük ve Manizm'i savunanların yanında, İslam'a karşı doğrudan karşı çıkanlarda vardı. Ebu Müslim'in öldürülmesi, yüzünü gizleyen ve örtüsü düşen Abbasi devletine karşı başkaldırılarda bir kıvılcıma dönüşmüştür. Başta Sicistan'da, Horasan'da ve Deylem bölgesinde başkaldırılarda bulundular. Halklar bu bölgede oluşan sosyal mozağin gereği olarak birlikte hareket ediyor, hareket içerisinde her farklı yapı kendisini ifade edebiliyordu. Bundan sonraki tüm süreçlerde Babek'e kadar olan süreçte toplum adına bu başkaldırıların tümüne İslamcılar tarafından Hürremiye adı verilmiştir.

Said Nefisi'nin aktarımına göre; *"Hürremilerin yürüttükleri savaş dönemi, dakik hesaba göre 61 yıl sürmüştür. Çünkü Hürremiler 778-779 yılında başkaldırmıştır. Babek ise 837-838 yılında esir düşerek öldürülmüştür. "*

Tabii bu başkaldırı ve özgürlük hareketleri Babek'in ölümünden sonra da 300 yıl devam etmiştir. Yani Babek'in kendi deyişiyle *"benim destanım öyle bir destandır ki, ne Babekle başlamıştır. Ne de Babekle bitecektir"* Sözü gerçek olmuştur.

Babek'in takipçileri her türlü katliam ve asimilasyon politikalarına karşı, gerektiğinde direnmiş, gerektiğinde dağlara sığınarak bu inancı değişik isimler altında bu geniş coğrafyada yaşatmasını bilmişlerdir. Kızılbaş Aleviler de Babek'in özgürlük-eşitlik ve kardeşlik bayrağını bugüne kadar onurla taşıyan süreklilerden biridir. Tarihte ilk defa Hürremiler döneminde Kızılbaş adlandırılmasına rastlıyoruz. Hürremilerin bir diğer adı da albayraklılar, yani kızılbayraklılardır.

Babek kendi döneminde kurduğu toplumsal düzenle eşitlikçi, ortakçı yaşamı hâkim kılmış ve ezilen bölge halklarının umudu haline gelerek çeyrek yüzyıl sürececek olan isyanlara katılımını sağlamıştır.

Abbasi orduları zulüm ve vahşette sınır tanımıyordu. Bu durumda Babek ve halkı özgürlüklerini kaybetmektense direnerek ölmeyi seçtiler. Haklı bir davada fiziken bir yenilgi yenilgi değildir. Haklı bir dava uğruna ölümü göze alan bir direniş tarihe yazılmış bir özgürlük destanıdır aslında. İşte Babek'in ve halkının yenilgiyle sonuçlanan direnişi de tarihe bir özgürlük destanı olarak geçmiştir. Onun ardılları yüzyıllar boyunca zalimlere karşı canlarını kaybetme pahasına bu özgürlük çığlığını günümüze kadar taşımışlardır.

Başkentliği tekrar Bağdat'a iade edene kadar 57 yıl süreyle Abbasilere başkentlik yapan Samarra Babek'in katledildiği yer olarak anılacaktır. Bağdat'a yakın bir yerde Dicle Nehri'nin kıyısında kurulan Samarra 4 Ocak 838 tarihinde büyük bir halk önderinin katliyle lanetlenecektir. Bu katl olayında Samarra, tek bir çığlık sesini bile duymadan, kanlar içinde parçalanmış kolları, baş ve ayakları şaşkınlıkla seyretmişti. İşte tek bir çığlık bile atmadan katledilen Samarra'daki direnişin kahramanı Hürremilerin lideri Babek'di.

Sonuçta dost bildiğinden gelen ihanet Babek'i Samarra meydanına kadar getirmiştir. Samarra'da ölüme giderken bile Babek'in sergilediği tutum tek başına insanlığa bahşedilmiş çok büyük bir onur ve direniş mirası olmuştur. Af dilerse kurtulacağını söyleyen Halifeye karşı ölüirken de diz çökmemiştir. Said Nefisi Babek'i anlattığı kitabında bu son anları şöyle hicveder: ***"Babek, Mutesim'in yanına geldiğinde, Mutesim ona şöyle demiş: Ey Babek, sen öyle bir şey yaptın ki, hiç kimse böyle bir şey yapmamıştır. Şimdi de hiç kimsenin tahammül edemeyeceği kadar tahammül etmelisin. Babek de 'yakında benim tahammülümü görürsün' demiş. Mutesim: 'Bunun iki elini benim gözümün önünde kesin' diye emir verdi."***

"Mutesim onun ellerinin ve ayaklarının kesilmesini emretti. Onun bir elini kestiklerinde, öteki elini kana batırıp yüzüne sürdü ve yüzünü gözünü kanlı kıpkırmızı yaptı. Mutesim, 'ey it bu ne iştir?' diye sordu. Babek şöyle dedi: '... İnsanların yüzü, bedenlerindeki kan nedeniyle kırmızı oluyor. Kan bedenden akıp gittiğinde, yüz sararır. Bedenimden kan akıp gittiği zaman halk, 'yüzünün rengi korkudan sararmıştır' demesin diye yüzümü kana boyadım." "Ona acı çektirmek amacıyla Mutesim, cellada kılıcı onun iki alt kaburgasının arasından yüreğine sokmasını emretti. Bunu yaptıktan sonra, Mutesim'in emri üzerine onun dilini kestiler, onun vücudunu darağacına astılar. Başını Bağdat'a götürüp, köprü üzerinde bir ağaca taktılar. Sonra aynı başı, Horasan'ın kent ve kasabalarında dolaştırdılar. Nedeni ise şuydu ki; o, halkın yüreğinde kök salmış büyük bir nüfuza sahipti."

Babek Bir Destandır

Babek!... Aradan 1177 yıl geçmesine karşın, tarihin derin ve karalık kuyularından günümüze ışıkarak dökülen bir haklı isyan ve başkaldırıdır. Özgürlük, eşitlik, ortak paylaşımcı, kardeşliği esas alan bir yaşam felsefesinin adıdır Babek aynı zamanda.

Tarih zulümler, acılar, baskılar ve güçlülerin kıyımlarıyla doludur. İhanetin her devirde kol gezdiği, sultanlara uşaklığın insanlığa ve hakka ve adalete hizmetten yeğ tutulduğu sayısız örneklerle doludur. Ne varki yine tarihin her döneminde, kul olmaya karşı çıkan, onurunu çiğnetmeyen halklar ve önderlerde var olmuştur ve bu kahramanlar yenileceklerini de bilseler inançlarından dönmemişlerdir. İşte Babek'te bu yiğitlerden, bu öncülerden biridir.

“baktı babek, dört yanında dört yoldaşı

baktılar dökülen yıldızlara, baktılar bezz'e

ay saklanıyordu utancından, bulutları yoktu gecenin”

tarihin her döneminde mazlumların çığılı olanlar bilirler ki, mücadele sonucu yenilseler de gelecek kuşaklara yenilgileriyle birlikte eğilmemiş bir baş, bitmemiş bir kavga ve bir yiğit duruş bırakacaklardır. Bıraktıkları bu miras sayesinde ki, onların ardılları yeniden, bırakılan bayrağı devralacaklardır. Nitekim bu hep böyle olmuş ve “dipten gelen dalga” misali tarih boyunca coşkun bir sel gibi akıp gelmiştir bu direnişler.

Mazdeklerin, Hürremlerin ve Babeklerin mücadelesi hiç bitmemiş, onların mücadelesi de, onların isimleri de tüm unutturma ve tarihten silme çabalarına karşı günümüze kadar ulaşmıştır. Ama dünya Mutaasim'a kalmadı. Altın bir bardaktan içti zehirli şarabı.

Babek'in idam edildiği Samarra şehri Mutaasimin ölümünden sonra terk edildi ve bu gün hala harabeleri duruyor. Afşin, Babek'in ölümünü hazırlayan Afşin; mükafat olarak zindana atıldı. Üç yıl kaldığı zindanda açlıktan öldü .

Ve hala turna sürüleri Samarra üzerinden geçerlerken acı acı öterler. Gariptir ama onlar hala Babek'in yasını tutarlar.

Yararlanılan kaynaklar;

- 1- Said Nefisi, Babek, Berfin Yayınevi,
- 2- Ali Şeriatî , Dinler Tarihi, Seçkin Kitaplar Yayıncılık
- 3- Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi, Remzi Kitapevi,
- 4- Ebu Cafer, Tarihi Taberi Tercemesi, Can Kitabevi,.
- 5- Nizamülmülk, Siyasetname, Dergah Yayınları,
- 6- İslam Ansiklopedisi, Cilt 2, M.E.B,
- 7- Abdullah Öcalan, Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa isimli eseri
- 8- Kendal Doğan, BABEK isimli makalesi
- 9- Guntay Gençalp ile Röportaj: Keramet Büyükçöl (Zazaki.Net sitesinden alındı)
- 10- Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi imzasıyla yayınlanan Mazdek, Babek Ve Hürremizm isimli araştırma yazısı.